

- Shevchenka. № 6 (329). Ch. II. S. 135–141. [in Ukrainian].
- [30] Its S. V. (2012). Mediaosvitni veb-kvesty yak zasib formuvannya krytychnoho myslennia maibutnikh uchyteliv inozemnykh mov [Media-educational web quests as a means of forming critical thinking of future teachers of foreign languages]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedagogichni nauky.* № 22(5). S. 239–246. [in Ukrainian].
- [31] Herliand T. M., Kulalaieva N. V., Pashchenko T. M., Romanova H. M., Romanov L. A. (2016). Veb-kvest u profesiinomu navchanni: metodychni rekomendatsii [Web quest in professional education: methodical recommendations]; za zah. redaktsiieiu T. M. Herliand. Kyiv: IPTO NAPN Ukrainy. 141 s. [in Ukrainian].
- [32] Koper R. (2014). Conditions for effective smart learning environments. *Smart Learning Environments.* № 1(1). P. 1–17. [in English].
- [33] Siddiqui, S., Thomas, M., & Nazar Soomro, N. (2020). Technology integration in education: source of intrinsic motivation, self-efficacy and performance. *Journal of E-Learning and Knowledge Society.* № 16(1). Pp. 11-22. <https://doi.org/10.20368/1971-8829/1135188>. [in English].

УДК 159.922.4:82-193.3

DOI: 10.31652/2412-1142-2023-70-264-269

Dr hab. inż. Jan Sikora

Warszawa

ORCID ID: 0000-0003-3096-6765

WSPÓŁCZESNE WYZWANIA DLA PEDAGOGIKI PRACY JAKO SUBDYSCYPLINY PEDAGOGICZNEJ

Abstrakt. Przedmiotem rozważań podjętych w artykule jest próba scharakteryzowania współczesnego kontekstu społeczno-ekonomicznego, który należy uwzględnić przy tworzeniu projekcji dotyczących rozwoju pedagogiki pracy jako subdyscypliny pedagogicznej. Na tle dotychczasowych praktyki zaprezentowane zostały nowe jakościowo czynniki, które należy uwzględnić w procesie przygotowania pracownika do funkcjonowania w tworzącej się gospodarce kognitywnej. Dotyczy to reorganizacji procesu wytwarzania wartości, w którym innowacyjne wykorzystanie zdematerializowanych aktywów ma decydujące znaczenie dla uzyskania sukcesu, którego kluczowym twórcą jest pracownik. Zwrócono także uwagę na efekty powszechnego stosowania technologii IT dla sposobu funkcjonowania współczesnego człowieka – pracownika. W podsumowaniu podkreślono konieczność przewartościowania kluczowej dla pedagogiki pracy relacji: człowiek - praca oraz tworzenia ładu egzystencjalnego w warunkach ekstremalnych wydarzeń.

Słowa kluczowe: pedagogika pracy, wytwarzanie wartości, gospodarka kognitywna, technologie IT, człowiek – pracownik, ład egzystencjalny

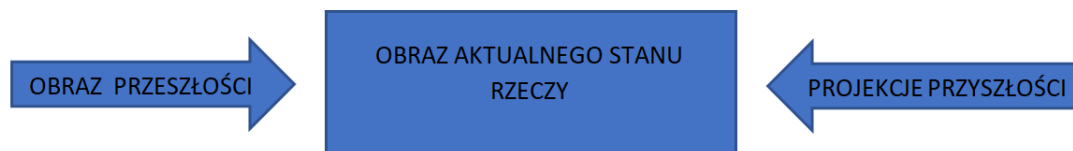
We współczesnych społeczeństwach integrowanych przez pracę podstawową funkcją systemów edukacji jest stworzenie warunków dla przygotowania zawodowego i korzystnego funkcjonowania na rynku pracy kolejnych pokoleń. Ta problematyka jest przedmiotem ugruntowanej w Polsce subdyscypliny pedagogicznej jaką jest pedagogika pracy. W kontekście zachodzących przemian jakościowych w sposobie życia ludzi interesującym zagadnieniem jest refleksja dotycząca stanu i perspektyw rozwoju tej subdyscypliny pedagogicznej. Punktem wyjścia w takiej debacie jest geneza omawianego przedmiotu badań. Z kolei zarysowanie perspektywy wymaga odniesienia się do stanu obecnego, którego obraz stanowi podstawę dla tworzenia projekcji rozwoju.

W przypadku pedagogiki pracy, której przedmiotem są pedagogiczne problemy relacji człowiek-praca [1] centralnym zagadnieniem jest sposób identyfikowania członów tej relacji. W kontekście tej subdyscypliny pedagogicznej pracę ludzką traktuje się zwykle jako celową, mającą podmiotowy charakter działalność człowieka, polegającą na wykonywaniu zespołu czynności fizycznych i umysłowych, wymagających wysiłku i umiejętności, w wyniku których powstają

dobra materialne i niematerialne oraz zmienia się sam podmiot wykonujący tę pracę, jak i środowisko jego oddziaływania [2]. Na tym tle i mając na uwadze problemy właściwe dla przedmiotowej subdyscypliny, celem rozważań podjętych w niniejszym artykule jest próba scharakteryzowania współczesnego kontekstu społeczno-ekonomicznego, który należy uwzględnić przy konstruowaniu projekcji dotyczących rozwoju pedagogiki pracy jako subdyscypliny pedagogicznej.

Właściwą dla podjętych rozważań metodą badawczą jest jak się wydaje jakościowa analiza porównawcza (*Qualitative Comparative Analysis*). Zastosowanie tej metody umożliwia porównanie danych charakteryzujących pedagogikę pracy na poszczególnych etapach rozwoju poprzez wyspecyfikowanie podobieństw, różnic, analogii i relacji między występującymi zjawiskami. Na tej podstawie można wskazać na specyfikę wyróżnionych etapów i podjąć próbę identyfikacji ogólnej tendencji wyznaczającej kierunki rozwoju i sformułować wnioski z przeprowadzonej analizy. Uzupełnieniem tej metody jest analiza danych zastanych umożliwiająca charakterystykę aktualnej sytuacji w odniesieniu do przedmiotu badań.

U podstaw takiego sposobu dociekań leży przeświadczenie, że sposób postrzegania zjawisk zachodzących w otoczeniu – obraz aktualnego stanu rzeczy jest wynikiem aktywności naszego umysłu, która cechuje się odniesieniami do konceptualnej przeszłości, teraźniejszości i przyszłości. Zaprezentowana na rys. 1 grafika ilustruje temporalne odniesienia w tworzeniu aktualnej wizji rzeczywistości.

Rys. 1. Temporalne odniesienia w tworzeniu obrazu świata

Konstruując obraz aktualnego stanu rzeczy należy zatem uwzględnić wygenerowane w przeszłości wzorce, formujące nasz sposób postrzegania rzeczywistości. Oznacza to w odniesieniu do systemów pedagogicznych, że oczekiwania i nadzieje społeczne mają swoje historyczne umiejscowienie i stanowią pochodną kontekstu, w jakim ludzie funkcjonują. Takim kontekstem charakterystycznym dla uformowania się pedagogiki pracy są uwarunkowania właściwe dla scentralizowanej formuły gospodarowania w latach 70-tych ubiegłego stulecia w Polsce.

Charakteryzując genezę pedagogiki pracy stosownym jest odwołanie się do opinii jej twórców. W wywiadzie udzielonym z okazji 40-lecia pedagogiki pracy T. Nowacki zwrócił uwagę, że chociaż pojęcie to było incydentalnie używane już wcześniej, to w ramach jego aktywności jako uczonego stało się nazwą dyscypliny z określonym jej przedmiotem, obszarami badawczymi i zarysowaną odmiennością metodologiczną [3]. Z kolei, w artykule na jubileusz 40-lecia omawianej subdyscypliny, Z. Wiatrowski zwraca uwagę, że w 1972 r. ta nowa wówczas subdyscyplina naukowa stała się teoretycznym układem odniesienia dla powołanego wówczas Instytutu Kształcenia Zawodowego [4]. W ramach prowadzonego w tamtym czasie dyskursu przyjęto, że pedagogika pracy to subdyscyplina w ramach nauk pedagogicznych, której przedmiotem są pedagogiczne problemy relacji człowiek – praca [5].

Charakteryzując obszar problemowy tej subdyscypliny obejmujący zagadnienia wychowawcze Tadeusz Nowacki zwraca uwagę na potrzebę opracowania teoretycznych podstaw wychowania młodego robotnika w szkole i zakładzie pracy [6]. Potrzebę tę uzasadnia koniecznością powiększania kadry robotników kwalifikowanych, którym należy stworzyć możliwości kształtowania osobowości i zaspokojenia jego potrzeb społecznych wewnątrz zakładu pracy [7]. Jednocześnie ścieżkę awansu zawodowego upatruje w formule układu tytułów zawodowych stwarzających całościową perspektywę doskonalenia zawodowego [8]. Jako ważny element procesu kształcenia uznaje kształcenie polityczno-społeczne potrzebne do rozwijania świadomości obywatelskiej uczestnika tworzenia nowego społeczeństwa socjalistycznego [9].

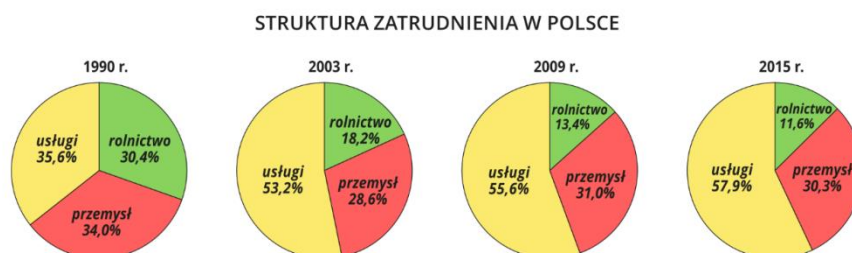
Zaprezentowany wyżej sposób postrzegania zmodyfikowany został po 1989 r. w jakościowo nowych uwarunkowaniach społeczno-ekonomicznych. Odtwarzanie kapitalistycznej gospodarki wymagało przystosowania systemu kształcenia do zmiany i rozwoju oraz przygotowania ludzi do uczestnictwa w gospodarce rynkowej i demokratycznym społeczeństwie. Dla pedagogiki pracy oznaczało to wyeksponowanie kolejnego zagadnienia, jakim jest relacja: kształcenie zawodowe – rynek pracy. Ważną kwestią dla scharakteryzowania tej relacji stało się zidentyfikowanie roli rynku pracy w procesie modyfikowania struktury i treści kształcenia co wiąże się to bezpośrednio z określeniem kierunków przemian treści pracy [10]. Istotnym elementem tego procesu stała się edukacja ekonomiczna, której cele kształcenia obejmują: rozumienie zjawisk i mechanizmów funkcjonowania gospodarki rynkowej, formowanie zdolności do kształtowania własnej kariery zawodowej oraz zachowań przedsiębiorczych i efektywnego funkcjonowania na rynku pracy [11].

Wszystkie te kwestie, znaczące dla funkcjonowania człowieka w industrialnej fazie rozwoju z charakterystyczną dla tego etapu organizacją pracy typu fordowskiego nabierają nowego kształtu w sytuacji, kiedy siłą motoryczną rozwoju stały się technologie informacyjne. Obok dematerializacji aktywów, takich jak informacje i kapitał finansowy mamy do czynienia z reorganizacją procesu tworzenia wartości, w którym kreatywne wykorzystanie zdematerializowanych aktywów i przepływów ma decydujące znaczenie dla uzyskania sukcesu. Zjawiska te leżą u podstaw formowania się kapitalizmu kognitywnego, w którym zanika kategoria klasy robotniczej. Ta forma kapitalizmu stała się możliwa dzięki upłynnieniu czynników produkcji, czyli wyłączeniu ograniczeń w dostępie do tych aktywów, w wymiarze czasowym, terytorialnym i personalnym. Oznacza to, że w procesie wytwarzania wartości, obok produkcji materialnej, znaczącą rolę odgrywają czynniki kognitywne, komunikacyjne i rodzaj społecznej kooperacji.

W tej sytuacji tworzy się nowa kultura organizacyjna, której cechą charakterystyczną jest wyeksponowanie znaczenia „zasobów ludzkich” w działalności gospodarczej. Potencjał ten ma cechy kapitału ludzkiego i wyraża się w intelektualnych możliwościach i kompetencjach jednostek. Świadczy to o tym, że uczestnictwo w procesach produkcji, w których współpraca określona relacjami między ludźmi w znacznym stopniu decyduje o efektywności wykorzystania zasobów materialnych, jest jednocześnie sposobem formowania jednostki, któremu podporządkowywane są inne formy aktywności.

Upłynnienie aktywów, w tym siły roboczej sprawia, że pojawia się prekariat jako kategoria społeczna. Ta kategoria pracowników bez stałego zatrudnienia, pracujących na własny rachunek lub pracujących okresowo stanowi coraz bardziej liczną grupę aktywnych zawodowo. Wymuszanie prekarności przybiera różnorodne formy, wśród których można wyróżnić warunki zatrudnienia (np. elastyczne formy pracy), prywatyzację kosztów reprodukcji siły roboczej, czy też różne formy pracy zdalnej. Sytuacja zawodowa przedstawicieli tej kategorii pracowników charakteryzuje się niestabilnością wyrażającą się w konieczności częstej zmiany miejsca pracy, kwalifikacji zawodowych i brakiem szeroko rozumianego bezpieczeństwa pracy.

Dobrą ilustracją dla zarysowanej wyżej charakterystyki kontekstu społeczno-ekonomicznego na poszczególnych etapach rozwoju pedagogiki pracy jest zaprezentowana na rys. 2 dynamika zmian w strukturze zatrudnienia na przestrzeni ostatnich 30 lat.

Źródło: zpe.gov.pl

Rys. 2. Dynamika zmian w strukturze zatrudnienia w Polsce w latach 1990-2015

Przedstawiona na rys. 2 ewolucja wskazuje na dynamicznie zmieniający się poziom zatrudnienia w sferze usług i znaczące zmniejszenie zatrudnienia w rolnictwie. Sytuacja ta może stanowić ważną przesłankę dla zaprezentowanego wyżej postulatu modyfikowania struktury i treści kształcenia jako funkcji przemian treści pracy.

Odrębną, ale niezbędną dla właściwego rozumienia kontekstu, w jakim realizują się kariery zawodowe współczesnych pracowników jest odniesienie do technologii IT, które jakościowo przeformułowały warunki życia ludzi. Nie chodzi tu tylko o dostęp do Internetu czy też możliwości przetwarzania danych zakodowanych cyfrowo, ale także o skutki wynikające z ekspozycji w sieci naszego życia prywatnego: szczegółów naszego stylu życia, aspiracji, szlaków przemieszczania się i aktywności społecznej on line. Okazuje się bowiem, że wielcy dostawcy usług internetowych konstruują spersonalizowany obraz naszych zainteresowań i wykorzystują do decydowania, jakie treści nam wyświetlić [12]. Narzędziem, którym się przy tym posługują są algorytmy, które nie tylko służą retargetowaniu ale mogą mieć także charakter dyskryminujący. W tej sytuacji kluczowym problemem z punktu widzenia użytkownika sieci jest informacja o tym, jak algorytmy przekształcają rzeczywistość społeczną? Warto przy tym zwrócić uwagę, że mózg ludzki ograniczony jest do funkcjonowania w dwóch lub trzech wymiarach, podczas gdy w metodzie PCA analizy danych wykorzystuje się trzynastowymiarowy zestaw danych, a precyzyjna klasyfikacja ludzi wymaga zastosowania 40 – 100 wymiarów [13]. Możliwości wykorzystania algorytmów sprawiają, że są one regularnie wprowadzane na rynek jako instrumenty dostarczające informacji o tym, jakimi ludźmi jesteśmy oraz przewidujące, jak możemy zachowywać się w przyszłości [14]. W sytuacji, kiedy wchodzimy w interakcje z algorytmami w chwili włączenia komputera lub telefonu, rozumienie ich działania ułatwia dokonanie oceny generowanych przez nie scenariuszy przebiegu zdarzeń. Należy przy tym mieć na uwadze, że niezależnie od efektów ich stosowania, algorytmy pozostają częścią naszego dziedzictwa kulturowego i stanowią ważny element kontekstu w jakim obecnie funkcjonujemy.

Na podstawie zaprezentowanych wyżej rozważań można wyróżnić trzy charakterystyczne etapy rozwoju pedagogiki pracy, które zdeterminowane są jakościowo odmiennym kontekstem społeczno-ekonomicznym.

W uwarunkowaniach właściwych dla Polski Ludowej, kiedy pracę traktowano jako „zaszczytny obowiązek obywatela” zainteresowania badaczy skoncentrowane były na kształceniu robotników kwalifikowanych. W okresie transformacji po 1989 r. ukierunkowanej na odtwarzanie gospodarki rynkowej, kiedy to każdy uzyskuje prawo do swobodnie wybranej pracy, przygotowanie do pracy skupione zostało także na formowaniu kompetencji personalnych i społecznych właściwych dla innowacyjnych pracowników w nowych uwarunkowaniach gospodarczych [15]. Współcześnie zaś mamy do czynienia z jakościową zmianą w sposobach wytwarzania wartości, w których kluczową rolę odgrywają procesy kognitywne, niematerialne i systemy społecznej kooperacji. W tych warunkach centralnym zagadnieniem staje się przygotowanie do pracy kognitywnej w gospodarce, w której strategicznym aktywem staje się wiedza. Oznacza to potrzebę przystosowania się do funkcjonowania w warunkach rozproszonego, usieciowionego przedsiębiorstwa z uwzględnieniem nowych form redystrybucji bogactwa i prekaryzacji kadr pracowniczych. Wszystko to należy połączyć z przemianami w systemie wartości kolejnych pokoleń wkraczających na rynek pracy.

W szczególności trzeba uwzględnić oczekiwania i aspiracje „pokolenia Z” uformowanego w środowisku rozwiniętych technologii informacyjnych. Przedstawiciele tego pokolenia w większości posiadają zdolność intuicyjnego obsługiwanie aplikacji, odwoływania się do baz danych i komunikacji w sieci. Cechują się pragmatycznym podejściem do sposobu rozwiązywania problemów egzystencjalnych. Wpływa to na zmianę ich oczekiwań w różnych sferach życia, w tym edukacji i aktywności zawodowej. W obszarze edukacji obserwuje się zapotrzebowanie na naukę w trybie *just in time learning*, a w projekcjach dotyczących aktywności zawodowej nacisk na zapewnienie równowagi między życiem zawodowym a prywatnym - *work-life balance*.

Kolejne wyzwanie dla systemu edukacji i rynku pracy stanowić będzie pokolenie Alfa/Alpha wzrastające w środowisku zdominowanym przez urządzenia cyfrowe, dla którego ważną przestrzeń

zwykłej egzystencji stanowi sieć i portale społecznościowe. Przedstawiciele tego pokolenia charakteryzują się biegłością w użytkowaniu technologii cyfrowych, co przekłada się na ich sposób funkcjonowania. Powszechne korzystanie z urządzeń cyfrowych sprawia, że pisanie na klawiaturze staje się substytutem mowy - *voice-recognition* dla spędzających coraz więcej czasu przed ekranem użytkowników sieci. Osoby takie narażone są na obniżenie zdolności skupiania uwagi, ograniczenie interakcji społecznych i traktowanie sieci jako podstawowego środowiska nauki i zabawy.

Jednocześnie postęp technologiczny i organizacyjny procesów produkcyjnych powadzi do jakościowych zmian szeroko rozumianego środowiska pracy. Znana pod etykietą „przemysł 4.0” koncepcja tego złożonego procesu oznacza integrowanie systemów produkcyjnych ze środowiskiem technologii informacyjnych, co w rezultacie implikuje potrzebę nowego podejścia do formowania niezbędnych kompetencji pracowników. Kompetencje te obejmują umiejętności związane z dynamiczną komunikacją w czasie rzeczywistym maszyn, obiektów i systemów optymalizujących wykorzystanie zasobów. W tym kontekście problemem pozostaje przeorientowanie sposobu przygotowania pracowników do działania w odmiennych jakościowo warunkach tworzenia wartości, kiedy zaciera się granica między rzeczywistością ludzką i środowiskiem maszyn.

Na tle powyższych dociekań należy rozważyć potrzebę reinterpretacji kluczowej dla pedagogiki pracy relacji: człowiek – praca. Warto przy tym jeszcze raz odnieść się do przypisywanego Protagorasowi lematu: „miarą wszystkich rzeczy jest człowiek”. Choć w zdroworozsądkowym, potocznym rozumieniu twierdzenie Protagorasa uznaje się za właściwe i głęboko uzasadnione to w sytuacji, kiedy działalność ludzka zagraża istnieniu właściwej dla człowieka niszy ekologicznej należy wyraźnie określić miejsce człowieka w biosferze. Jednocześnie praca, jako forma aktywności skoncentrowanej na przetwarzaniu form materialnych występujących w przyrodzie, ma w tym procesie swój wymiar kreacyjny w odniesieniu do jednostki i sztucznie skonstruowanego otoczenia, ale w uwarunkowaniach charakterystycznych dla kapitalizmu kognitywnego niesie specyficzne zagrożenia dla dotychczasowego sposobu funkcjonowania jednostki, w zmieniającym się otoczeniu. Zagrożenia te egzemplifikują się w wykładniczo narastających zmianach w środowisku i wynikającego z naturalnych ograniczeń pogłębiającego się poziomu ignorancji w różnym stopniu przejawiającej się w obszarach będących przedmiotem zainteresowania ludzi. Wszystko to sprawia, że formułowane wcześniej w obszarze pedagogiki pracy koncepcje i przeświadczenia o charakterze normatywnym tracą w znacznym stopniu swoją moc wyjaśniającą i prognostyczną.

Zaprezentowane wyżej rozważania nabierają szczególnego wymiaru w warunkach ekstremalnych zdarzeń, do których można zaliczyć epidemię covid-19 oraz niezwykle barbarzyńską i okrutną wojnę w Ukrainie. Wydarzenia te, choć różne w swojej genezie ale bardzo dotkliwe w skali lokalnej i globalnej, pozornie przesuwają na drugi plan problematykę właściwą dla pedagogiki pracy. Konieczność rozwiązywania bieżących problemów w takich warunkach kieruje uwagę na zagadnienia służące ich rozstrzygnięciu. Można tu zaobserwować daleko posuniętą kooperację w działaniach, jak w przypadku walki z pandemią covid -19 lub też zaangażowanie olbrzymich sił i środków w ideologicznie motywowaną imperialną wojnę, w której osiągnięcia techniczne i organizacyjne ukierunkowane są na skrajną destrukcję dorobku cywilizacyjnego. W tym drugim przypadku oznacza to, że koncepcja kooperacyjnego rozwiązywania pojawiających się problemów zdominowana zostaje przez działania siłowe. W tych okolicznościach działania ukierunkowane na podtrzymanie i rozwój kapitału ludzkiego są równie ważne jak i walka o zapewnienie ludziom zagrożonych podstaw egzystencjalnego ładu.

Bibliografia

- [1] Garreau J.: Radykalna ewolucja. Prószyński i S-ka. Warszawa.
- [2] Kwiatkowski S.M.: Pedagogika pracy jako subdyscyplina pedagogiczna. W: Pedagogika pracy. WAiP. Warszawa 2007.
- [3] Kwiatkowski S.M.: Pedagogika pracy w świecie innowacyjnej gospodarki. W: Pedagogika pracy – tradycja i wyzwania współczesności. ITE PIB. Radom 2012.

- [4] Kwiatkowski S.M., Szymański M.J.: Wywiad z Profesorem Tadeuszem Nowackim – droga do nowoczesnej pedagogiki pracy. W: Pedagogika pracy - tradycja i wyzwania współczesności, red. S.M. Kwiatkowski. ITE PIB. Radom 2012.
- [5] Nowacki T.: Dydaktyka doskonalenia zawodowego. ZN im. Ossolińskich. Wrocław 1976.
- [6] Sikora J.: Edukacja ekonomiczna jako niezbędny składnik wykształcenia ogólnego. WSP TWP. Warszawa 2011, s. 62.
- [7] Sumpter D.: Osaczeni przez liczby. Copernicus Center Press. Kraków 2019.
- [8] Szlosek F.: Tożsamość pedagogiki pracy w kontekście przemian systemowych. APS. Warszawa 2015, s. 17.
- [9] M. Mc Crindle, A. Fill.: UNDERSTANDING GENERATION ALPHA. Mc Crindle 2020.
- [10] Wiatrowski Z.: Początki, rozwój i aktualny stan pedagogiki pracy w Polsce. W: Pedagogika pracy - tradycja i wyzwania współczesności, red. S.M. Kwiatkowski. ITE PIB. Radom 2012, s. 73.

CONTEMPORARY CHALLENGES FOR WORK AS PEDAGOGY EDUCATIONAL SUBDISCIPLINE

Abstract. The subject of the considerations undertaken in the article is an attempt to characterize the contemporary socio-economic context that should be taken into account when creating projections on the development of work pedagogy as a pedagogical subdiscipline. Against the background of previous practices, new qualitative factors that should be taken into account in the process of preparing an employee to function in the emerging cognitive economy were presented. This applies to the reorganization of the value creation process, in which the innovative use of dematerialized assets is decisive for achieving success, the key creator of which is the employee. Attention was also paid to the effects of the widespread use of IT technology for the functioning of a modern man - employee. In the summary, the need to re-evaluate the key relationship for the pedagogy of work: man - work and to create an existential order in the conditions of extreme events was emphasized.

Keywords: work pedagogy, value creation, cognitive economy, IT technologies, human-employee, existential order

УДК 378:377.091.12.11.3-051:62/64

DOI: 10.31652/2412-1142-2023-70-269-279

Сліпчишин Лідія Василівна

доктор педагогічних наук,

доцент кафедри технологічної освіти,

Український державний університет імені Михайла Драгоманова,

м. Київ, Україна

ORCID ID: 0000-0001-9159-9458

lida.slipchyshyn@gmail.com

ГУМАНІТАРИЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ: ПРОБЛЕМИ ТА ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Анотація. У статті порушено проблему гуманітаризації технологічної освіти. Швидкий темп технологічного розвитку суспільства привернув увагу представників технологічної сфери і педагогів до виявлення потенціалу технологій і проблем технологічної освіти. Доведено, що в технократичному світі фахівець має прийняти новий стиль поведінки, який ґрунтується на цінностях технологічного світу і суспільства, сприйняти як необхідність потребу гуманізації і гуманітаризації освіти. Нинішній етап гуманітаризації характеризується поглибленням змісту принципів, в якому провідне місце займає безпека людини у всіх її проявах. До основних проблем технологічної освіти можна віднести: дуальність технологічного розвитку; необхідність контролю за розвитком технологій, посилення уваги до технологічної освіти і технологічної культури; потреба в підвищенні інклюзивності використання цифрових технологій та доступності до них; формування світоглядної свідомості, в якій інтегруються технологічна і гуманітарна картини світу; пошук нових гуманізуючих технологічну освіту елементів; забезпечення умов для формування універсальності фахівців на основі міждисциплінарного підходу; втримування